

KVĚTNÁ ZAHRADA

1 Vstupní objekt	11 Pstruží rybníky
2 Teplý skleník	12 Jahodové kopečky
3 Studený skleník	13 Ptáčnice
4 Kolonáda	14 Králičí kopeček
5 Parter před kolonádou	15 Bažantnice – Zahradnictví
6 Lví fontána	16, 17, 18 Soubor zahradních domků
7 Fontána Tritonů	19 Holandská zahrada
8 Rotunda	20 Neptunova kašna
9 Labyrinty	21 Pomerančová zahrada
10 Kuželna	22 Edukační zahrada

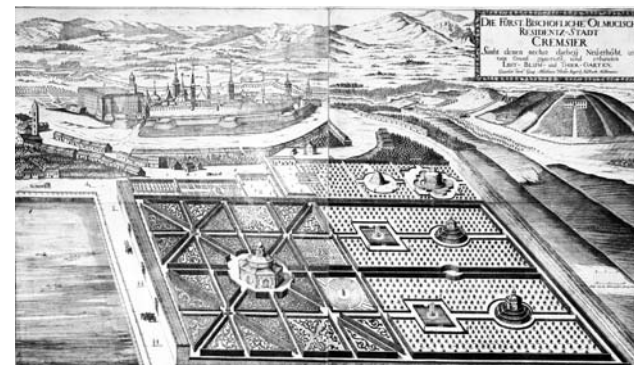
První, co Bůh stvořil k obcerstvení lidské mysli, byl pozemský ráj, zahrada rozkoše, neboť dobře věděl, že zahrada nejvhodněji potěší lidské srdce a obveselí smysly svými srdečnými ozdobami a přemnohou rozkoší. Unavená mysl a zemlené údy nemohou zavčas osvěžit a posílit se lépe ani pohodlněji jinak než v pěkném libosadu, který poskytuje stín všelikých vzácných líbezných květin a plodů. A právě proto nechala vaše knížecí milost velmi chvályhodně a mnohým k neobyčejnému obdivu, bez ohledu na nejvyšší vynaloženou námahu a velké útraty vybudovat ze zdvořelého bažinatého místa tento srdečný libosad zkrášlený všemi uměle zbudovanými a myslitelnými raritami. Jistě by tedy bylo důstojné, aby byl obraz onoho libosadu vyryt ne do mědi, nýbrž do cedru, aby byl potomstvu zachován na věčnou památku... (výňatek z předmluvy alba rytin Květné zahrady 1691)

Květná zahrada, založená v druhé polovině 17. století, je jedinečným příkladem raně barokní zahrady, v níž došlo k harmonickému propojení starších renesančních italských a západoevropských vzorů s nově se rodícím francouzským barokním prostorovým citěním doby Ludvíka XIV. Olomoučtí biskupové a arcibiskupové spolu se svým jmenováním církevním hodnostářem získávali také vysoký šlechtický titul kníže. Pro prezentaci církevní moci bylo předurčeno oficiální sídelní město Olomouc, Kroměříž sloužila jako letní rezidence, kde se mohli biskupové a arcibiskupové věnovat svým zálibám, odpočinku i přijímání významných hostů.

Do Kroměříže zpustošené třicetiletou válkou přichází v roce 1664 biskup Karel II. z Lichtensteinu-Castelkorna (1664 – 1695) s úmyslem vybudovat zde nové zámekské sídlo a zahradu. Pro nedostatek vhodných ploch v blízkosti zámekské budovy byla nová zahrada situována za hradby města. Pro uskutečnění svých představ povolal biskup císařské architekty Filiberta Lucheseho (1607 – 1666) a Giovanni Pietra Tencallu (1629 – 1702). Ve spolupráci s Antonínem Martinem Lublinským (1636 – 1690) a pod vedením velmi vzdělaného biskupa vytvořili originální návrh zahradní kompozice, realizovaný postupně v 60. až 80. letech 17. století.

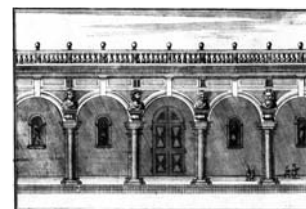
Po vzoru svých současníků chtěl biskup informovat svět o podobě své právě dokončené zahrady, a proto povolal do Kroměříže topografa Georga Matthiase Vischera (1628 – 1696) a malíře a grafika Justa van den Nypoorta (1645/1649 – po 1698), kteří na třech desítkách mědirytin zachytili nejpůsobivější partie Květné zahrady. Tyto rytiny pak byly v roce 1691 vydány v reprezentativním albu, které bylo vyhotoveno ve 24 exemplářích. Ke každé rytině pořídil v roce 1690 G. M. Vischer také stručný, ale výstižný popis, který byl však z konečné podoby díla vypuštěn a zachoval se nám pouze jeho překlad od češtiny, který dle originálu pořídil arcibiskupský archivář Alois Richter v první polovině 20. století.

Nechte se tedy pozvat k cestě proti toku času a pohleďte na Květnou zahradu očima jejího zakladatele biskupa Karla, který hosty své zahrady vítal těmito slovy, vytesanými nad hlavním vchodem: „Vstup, hoste, a je-li ti líbo, spatři zde obtížnou proměnu bažinaté a nepěstěné půdy. Šťasten se potěš panenskými plody zahrady, kterou zbudoval desetiletým úsilím a nemalými náklady pro tebe, sebe i ty budoucí Karel kníže z Lichtensteinu, biskup olomoucký, 1675.“

Pohled na knížecí libosad od Jihu

K vybudování této zahrady bylo vybráno místo vzdálené 600 kroků před sídelním městem knížete biskupa olomouckého. Tvarem je čtyřúhelník, jehož délka je o třetinu delší než šířka. Plocha, již zaujímá okrasná a květinová zahrada, je rozdělena na 28 políček včetně dvou bludišť, v jejichž středu lze spatřit kamenné sochy na vysokých podstavcích. 8 kusů těchto políček kolem letohrádku je vystaveno po bocích zimostřezem a uvnitř květinovými groteskami, ostatních 18 je měnitelných podle libosti zahradníka.

Hlavní vchod do zahrady uprostřed galerie, v níž lze postupně spatřit 44 velkých kamenných soch a stejný počet bust

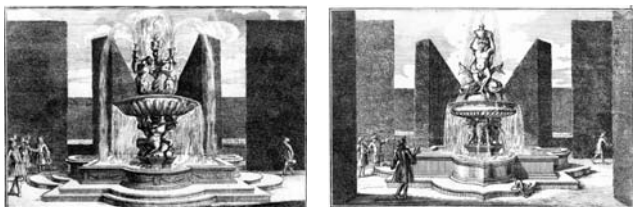
Galerie této zahrady zabírá celou stranu, tedy je 600 stop dlouhá. Má 44 průjezdných oblouků a právě tolik výklenků a kamenných soch, všechny pojmenované.

Její architektura je dórského slohu, nad sloupy jsou konsoly, na nichž lze spatřit stará pohanská poprsí umělecky z kamene vypracovaná, nahoře je galerie otevřena tak, že lze tam volně se procházet, na jejích koncích jsou dva vyvýšené letohrádky, v nichž jsou stůl a židle a zde možno se rozptýlit (se) šachem nebo jinou hrou.

Neptunova grotta vpravo na konci kolonády Venušina grotta vlevo na konci kolonády

Dole v galerii je půvabná jeskyně, v níž možno spatřiti rovněž z kamene tesanou Venuši s Kupidem na velrybě, která hojně vodu vystřikuje. V jeskyni dole po levé straně stojí na velrybě Neptun s trojzubcem, z něhož také hojně vody vytéká.

Fontána, na kterou padne zrak vpravo před kolonádou Fontána, která vyvstane před očima po levé straně

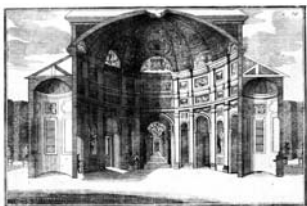
Tam, kde se dva hlavní chodníky protínají s vedlejšími a bočními cestami, stojí dva z kamene vytesané vodotrysky, první je čtyřhranný, má však na každé straně zaokrouhlený výběžek a nad sebou mušli, na které Neptun sedící na delfínu vysoko nad sebe chrlí vodu z nádoby, kterou má na zádech. Druhý vodotrysk s tímto rovnoběžným a protilehlým je v základní své kamenné vrstvě rovněž čtyřhranný a má polokruhovité výběžky, nad sebou mušli, ze které voda v praménkách padá, nahoře jsou dvě Sirény a šišťice, z níž voda vysoko stříká a vytváří naznačený obrazec.

Letohrádek (Lusthaus) z vnějšího pohledu

Letohrádek stojí uprostřed okrasné a květinové zahrady, jest osmihranný, každá stěna měří 40 stop šíře, 34 stop výše, jehož průměr čili průměr je 108 stop. Jeho sloh je obvyklý v architektuře světské, totiž dórský sloh. Každá stěna má

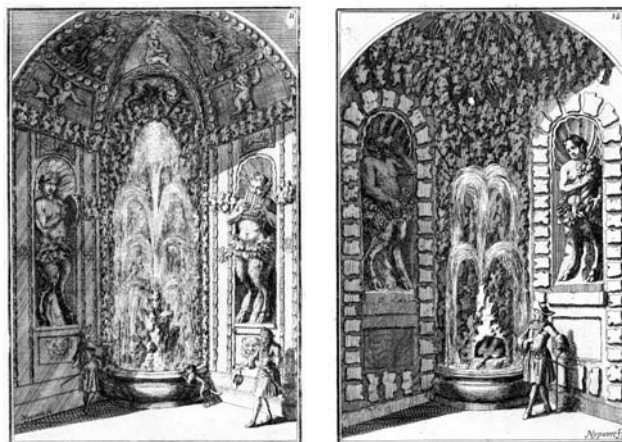
oddělený průjezdní oblouk a vchod, který je možno uzavřít železnou mříží. Vedle toho patří ku každé straně veliké okno, kterým dopadá světlo do jeskyní a kabinetů, jež jsou čtyři.

Vnitřek letohrádku s malířskou a štukovou výzdobou

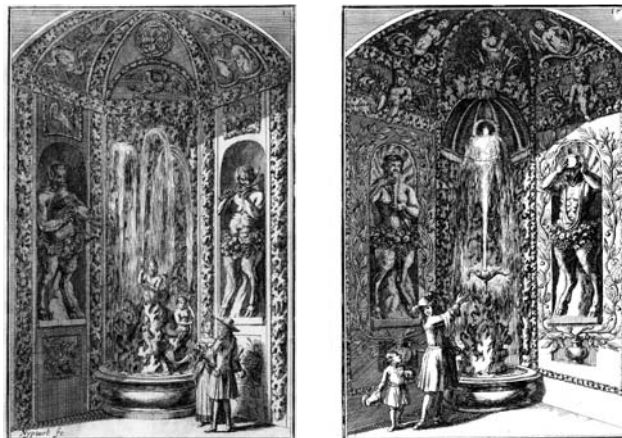
Uvnitř je letohrádek okrouhlý, osmi okny se dovnitř světlo propouští a nad klenbou je ještě malá věžička rovněž s osmi stěnami a tolikéž okny. Nahoře na klenbě lze spatřiti vedle štukatérské práce pole krásnými poetickými bájemi

vymalovaná. Každý průjezdní oblouk nebo vchod má vpravo i vlevo dvéře, jimiž se vchází do jeskyní nebo kabinetů. Jsou čtyři kabinety, právě tolik, kolik jeskyní. Každá jeskyně má také východ otevřený do středu letohrádku, kde v protilehlých čtyřech výklencích stojí krásné zhotovené kamenné sochy.

Lasturová grotta, kde voda vystřikuje ze skály do výše lastur Kachní grotta, v níž se kachna potápí do zurčící vody

V první jeskyni stříká voda ze skály do výše trojitým proudem, vytvářejíc v celku tvar cedrového stromu. Má čtyři výklenky, v nich čtyři satiry s trojrožnou píšťalkou a plodovými věnci, kolmé řady a výplně jsou jednak vyzdobeny mušlemi, jednak salzburským tuffem (trolicem). Druhá jeskyně má uprostřed velikou mušli, z níž hustý déšť dolů padá. Má rovněž čtyři satiry, kteří zde stojí s hrozny a s vinným nádobím, boční okrasou je réva vinná a římsa je z tuffu.

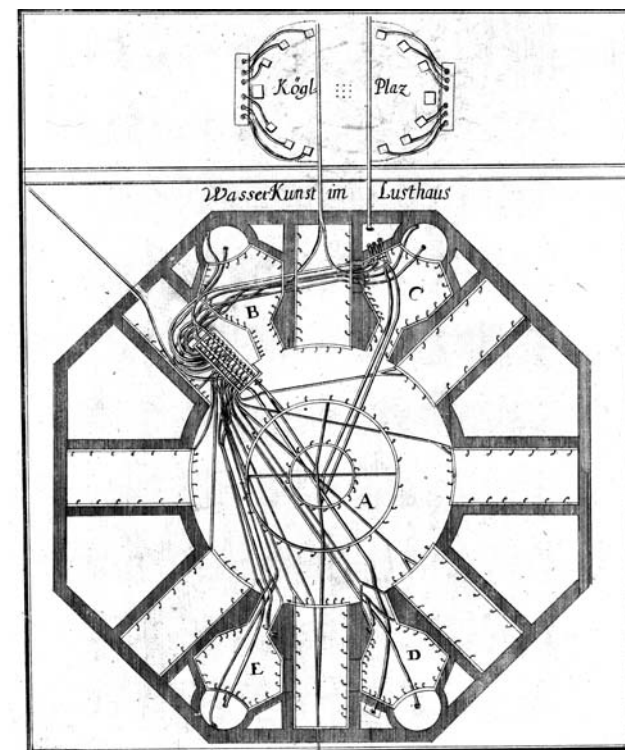

Krápníková grotta

Grotta růží, kde voda nadnáší do velké výšky kouli

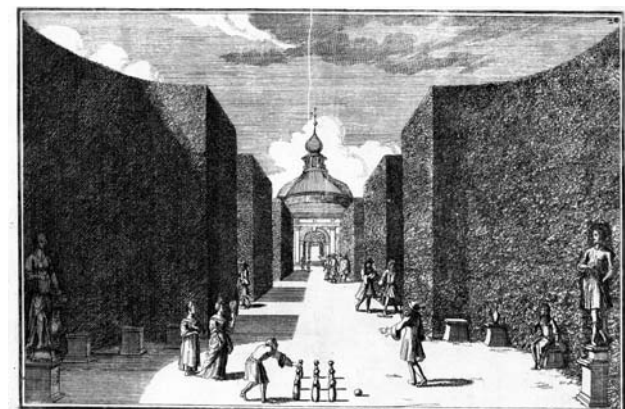
Třetí jeskyně má uprostřed Neptuna a Sirény, které z rohu hojnosti do výše ženou hojnost vody. Architektura je z tuffu. Čtyři satirové mají bubny a píšťaly a kol beder věnce s ovocem.

Čtvrtá jeskyně má různé návstavy, jako hvězdy, slunce a poháry. Architektura je z tuffu, čtyři satirové drží hudební nástroje, které se vzduchem rozeznávají.

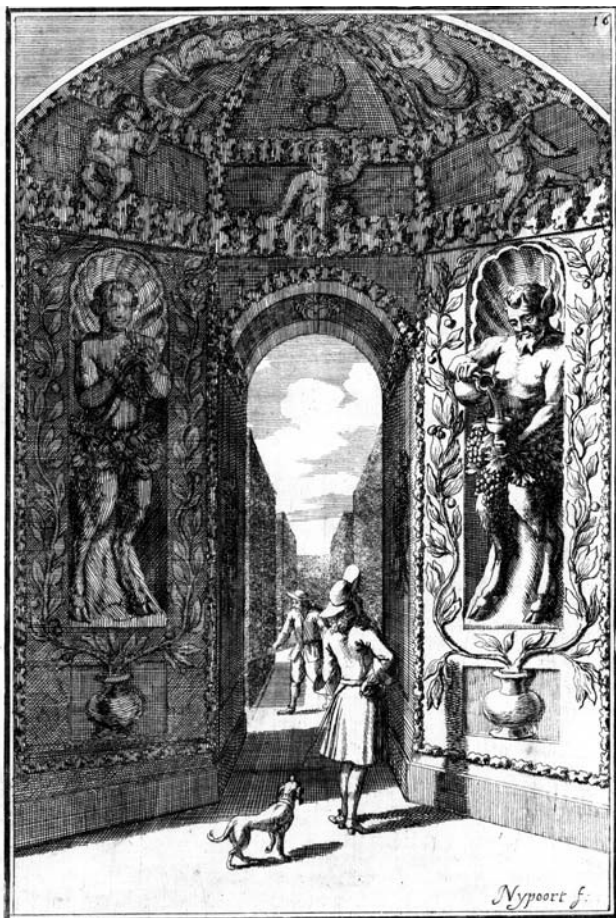
Půdorys letohrádku s vodním strojem

Střed tohoto domu je pln vodojemů a stříkadel, jsou zde, jak již bylo řečeno, čtyři jeskyně, každá se třemi vchody a východy, dva z nich pod průjezdnými oblouky a jeden do středu letohrádku. Každá jeskyně má svůj zvláštní vodočet a vodotrysk.

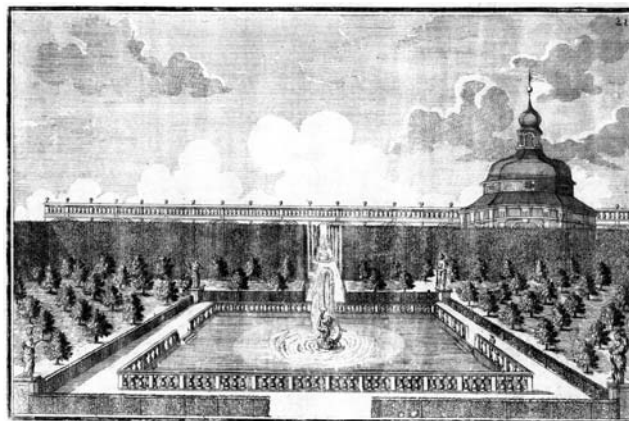

Kuželna, v níž rovněž tryská voda

O rozličné rozptýlení mysli a o pohyb těla je také postaráno velkou kuželnou, umístěnou na prostřední hlavní cestě tak, že možno od ní vidět přímo na letohrad. Až k němu je 350 obyčejných kroků nebo 700 stop.

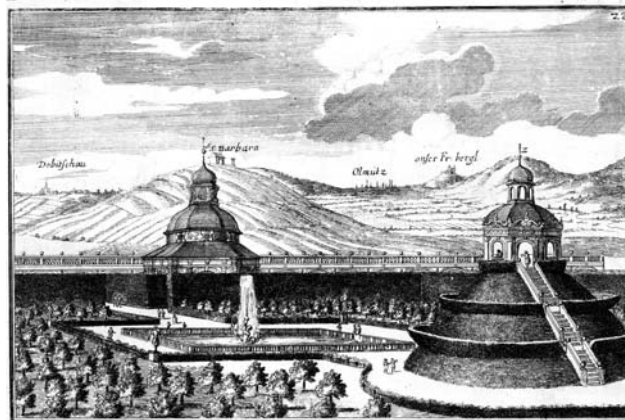

Grotta růží

Pohled od Pstružního jezírka pod Jahodovým kopcem směrem ke galerii

Dole ve dvou ovocných zahradách jsou dva rybníky, první po levici je význačný tím, že je možno přes něj perspektivně daleko viděti a bočním vchodem mezi špalíry zcela až ku galerii. Při tom se ukazuje vodotrysk. Rybník je právě čtyřhranný, kvádry od spodu vyzděný, nahoře a kol dokola obehnan balustrádou vydlabanou. Za cestou je dřevěné zábradlí, na němž všude jsou přivázané zákrsky, které ve velikém množství obdivuhodně veliké ovoce nesou.

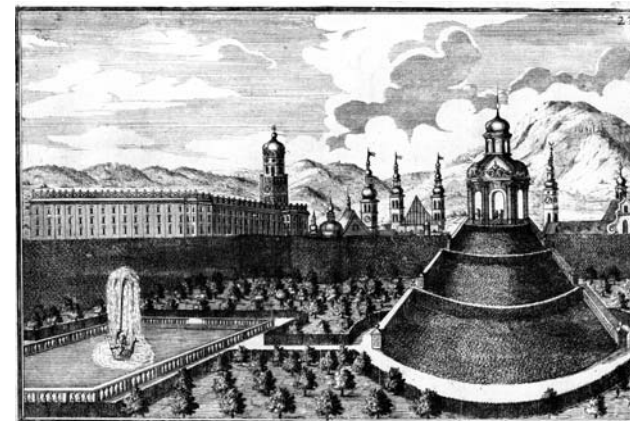

Pohled z vrcholu Jahodového kopce na Horu sv. Barbory

Hned za těmito rybníčky jsou dva jahodové vršky trojnásob rozdělené rybízovými keříky, nahoře pěkné, velké, vazbou zkrášlené letohrádky. První má výhled přes rybník dlouhou boční cestou k vodotryskům a přes tyto docela až ku galerii.

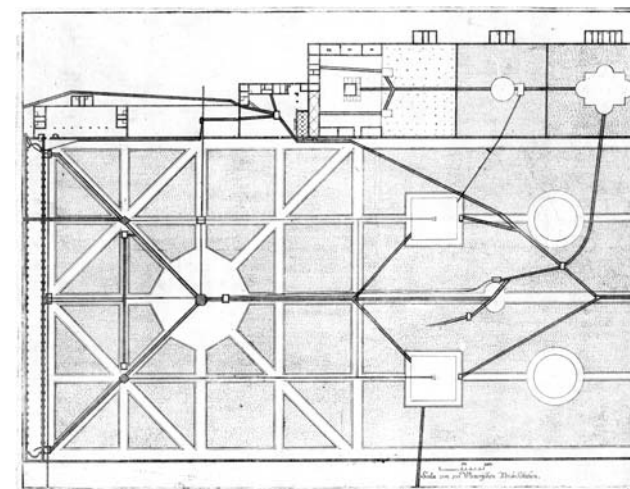
Pohled od Jahodového kopce směrem k městu

Druhý jahodový vršek je s předchozím stejně vysoký a široký, je v druhé ovocné zahradě protilehlý k předešlému, jehož výhled směřuje k městu Kroměříži. Zde hlavně vyniká residenční zámek, pevně a dobře stavený, a výhled do kraje na druhou stranu řeky Moravy.

Přímý pohled na celé okolí Jahodového kopce

Protilehlý druhý rybník v jiné zahradě ovocné je tomuto podobný, čtyřhranný, veliký a balustrádou obehnaný. Jeho výhled však sahá přes zahradu ven až ku rovněž nově zřízené oboře, která v podobě hvězdy jest rozdělena osmi širokými a více než 1000 kroků dlouhými cestami. Jest tam i budova, kde možno občas se stravovat a pokochat se krásným pohledem na Olomouc.

Celkový půdorys zahrady

Nejpotřebnější je řádný půdorys s měřítkem této nové zahrady, aby se tak podle nedávné a zmenšené stopy porozumělo všemu ve skutečných stopách a aby bylo patrné, jak je pod zemí vedeno vodní umění, že i spodní a horní voda má svou trasu, aby celá věc vlhka byla vyrovnaná.

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV
ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISTE
V KROMĚŘÍŽI

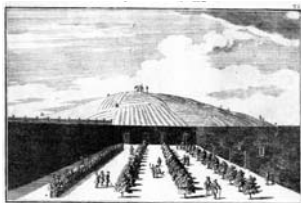
NÁRODNÍ CENTRUM
ZAHRADNÍ KULTURY
V KROMĚŘÍŽI

vydal NPÚ ÚOP v Kroměříži
text Lenka Křesadlová
historické podklady Archiv Arcibiskupství olomouckého
grafická úprava www.tbmsign.com
tisk xxxx

MINISTERSTVO
KULTURY

Spolufinancováno z programu „Podpora pro památky
UNESCO“ Ministerstva kultury ČR

Pomerančová zahrada

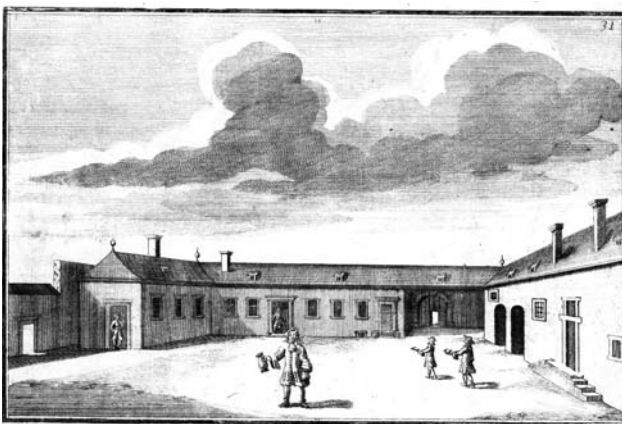
Na konci zahrady je otevřená oranžerie /Pomerantschenhaus/, která bývá v zimě překlenutá a vytápěná šesti pecemi. Ukládají se sem v zimě všechny nádoby, kde pomerančové stromy bývají sázeny, v létě pak bývají sem tam do zahrady přemísťovány pro potěchu, pohled

a vůni. Jsou v tom domě tři řady těchto stromů vsazených do země, zůstávajíce tak stále zde. Je zde špalír z jasmínu, obdivem pak naplňuje znalce zahradnictví, že mohly jasmíny do takové výše být zde vypěstovány.

Holandská květinová zahrada

Následuje Holandská zahrada, kde je mnoho záhonků nízkými deskami ohrazených, do nichž se nic jiného nezasazuje, než tulipány a jiné krásné mnohobarevné květiny. Bočními jejich špalíry je vinná réva. Také je na každé boční straně vchod s lavičkami, na nichž je postaveno všelijakých vzácných květinových trsů. Uprostřed je podlouhlá kamenná vodní nádrž a na ní Neptun ze džbánu vylévá vodu. Tato nádrž je kol dokola osázena květináči s pomerančovými.

Byt zahradníka a další zařízení pro zimní vytápění oranžerie

V Květné zahradě dal biskup vystavět obytný dům. Stavěl jej kroměřížský zedník Josef Mates r. 1667. Byl to slušný byt. Měl světnici, předsiň, komoru, kuchyni, špižírnu. V kuchyni bylo ohniště, pod ním pekárna, sklepy, ve spížce lednice, vedle kuchyně prostorný čeledník a prostorná komora. Mimo budovu stála kolna a záchod.

Bažantnice

Pod obyčejným a obecným vchodem do zahrady je bažantnice, úplně osázená náležitými stromy a keři, v jejichž stínu se zdržují bažanti a procházejí. Prostřed je bažantí dům, z něhož vycházejí do opločené zahrádky. Nahoře je byt opatrovatele bažantů a po obou stranách

jsou různé komory pro obchod s bažanty a koroptvemi.

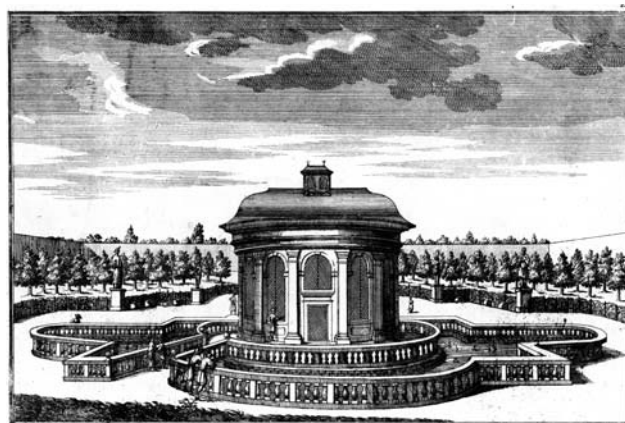
Králičí zahrada

Bažantníci se vchází do zahrady králíčků, v jejichž středu je vysoký, obkrouhlý kopec, který je četnými malými klenutími proděrašen, aby se tam mohli svým způsobem králíci chovat. Nahoře stojí z kamene vytesaná Diana, dole kolem dokola jsou také kamenné

sochy znázorňující čtyři díly světa. Podél dokola je také řádně osázena stromy, u zdi však plodonosnými zákrsky.

Ptáčnice a rybníček se vzácnými kachnami a husami

Naposledy je v zahradě ptačí klec, která je také stavěna podle architektury oválné. Má 10 velmi velikých vzdušných oken, přizpůsobených totiž pro ptactvo tak, že také čížci a stehlíci v ní hnízdí. Zvenčí kol dokola je chodník ohraničený balustrádami. Tato klec stojí uprostřed čtyřhranného podlouhlého rybníčku, vše je řádně opatřeno balustrádami. Zevně je kol dokola dřevěné zábradlí, na němž také různorodé zákrsky jsou uvázány. Ostatní zahrada je řádně vysazena stromy.

Květná zahrada

Návrat do historie

